

NAAR EEN TWEEJARIGE MASTER? 30 mei 2010

Studenten kunnen slechts instemmen met een studieduurverlenging indien voldaan is aan onderstaande aandachtspunten en eisen. Er kan slechts overgegaan worden tot een verlenging van de studieduur indien dit voor de specifieke opleiding noodzakelijk is en de kwaliteit ten goede komt. Om over te gaan tot een studieduurverlenging moet het noodzakelijk zijn dat de voorgeschreven competenties en kennis niet gehaald worden binnen de huidige vooropgestelde termijn van vier jaar.

- Er dient betrouwbaar onderzoek te gebeuren naar studentenstromen opdat inzicht mogelijk is in de gebreken van de huidige eenjarige opleidingen en wat de verzuchtingen van de arbeidsmarkt zijn.
- VVS pleit voor een studentenafvaardiging op elk overlegmoment, zowel op Vlaams niveau als op instellingsniveau.
- Om de master te kunnen hervormen is ook de hervorming van de bachelor nodig.
- Er dient meer aandacht te gaan naar de praktische modaliteiten van een mogelijke studieduurverlenging. Er dient rekening gehouden te worden met de gevolgen voor het onderwijs, de sociale voorzieningen en infrastructuur. Voor al deze modaliteiten dient een oplossing te worden voorzien vooraleer over te gaan tot implementatie van de tweejarige master.
- Indalende opties en manama's dienen weloverwogen ingevoerd te worden. Voor VVS moet in iedere opleiding een ingedaalde optie lerarenopleiding worden ingebouwd alsook een algemene afstudeerrichting die al dan niet is gericht op onderzoek pur sang of praktijkgericht is.
- Wat betreft de indaling van de lerarenopleiding pleit VVS voor een dubbele organisatie, met name het aanbieden van de lerarenopleiding in zijn aparte vorm voor zij-instromers en laattijdige beslissers alsook voor een ingedaalde versie die in alle tweejarige opleidingen voor hetzelfde aantal studiepunten wordt gerealiseerd. Voor VVS ligt het ideale aantal studiepunten dat kan indalen op 45.
- In verband met de verschillende opties en eventuele majoren en minoren dient er duidelijkheid te zijn over wat de precieze verwoordingen op het diploma zullen zijn.
- Er moet aandacht zijn voor voorbereidingsprogramma's en schakelprogramma's.
- Het is noodzakelijk dat studenten er een voldoende aantal keuzemogelijkheden op nahouden.
- VVS wenst dat alle opleidingen die overgaan tot een studieduurverlenging dit gezamenlijk doen.
- De invoering van een tweejarige master dient te gebeuren tijdens het academiejaar 2013-2014.

INHOUD

1	Situering	2
2	Probleemstelling.....	2
3	Aandachtspunten en eisen	2
I	Gebrek aan vooronderzoek	2
II	verhouding tussen bachelors en masters	3
III	Nood aan omkadering	3
IV	Aanvaardbaarheid van studieduurverlenging: rol van Manama's, opties en de Lerarenopleiding.	3
V	Doorstroming en interdisciplinariteit	4
VI	interuniversitaire component	4
VII	Timing	4
4	Academiserende opleidingen.....	5
5	Conclusie	5

1 SITUERING

In Vlaanderen werd de bachelor-masterstructuur ingevoerd met het structuurdecreet¹ van 2003. De driejarige bacheloropleidingen gingen van start in het academiejaar 2004-2005, de eerste masters volgden in 2007-2008. Sinds deze herstructurering van het hoger onderwijs barstte de discussie los over de studieduur van de masters. In veel Europese landen bedraagt de studieduur van de masters immers meer dan 60 studiepunten. De plannen in verband met de invoering van een tweejarige master dateren van 2005 en werden in 2008 in dossiers gegoten. De plannen die nu voorliggen zijn een hervorming van de plannen van 2008.

Reeds vele jaren is de discussie rond de invoer van tweejarige masters in de humane wetenschappen aan de gang. De invoering van een tweejarige masters is enkel mogelijk indien de vraag vanuit alle faculteiten in Vlaanderen komt voor een specifieke opleiding. De verlenging wordt dus bekeken per master, en niet voor alle masters humane wetenschappen tegelijk. Artikel 63 bis van het structuurdecreet hoger onderwijs stelt dat hogescholen en universiteiten uiterlijk op 30 juni 2009, 30 juni 2010 of 30 juni 2011 een aanvraag kunnen indienen bij de Vlaamse Regering tot uitbreiding van de studieomvang van een masteropleiding. Deze studieduurverlening is enkel mogelijk met een uitbreiding van 60 punten. Het opstarten van deze masteropleidingen zal volgens het decreet kunnen in respectievelijk 2010-2011, 2011-2012 of 2012-2013. De aanvraag dient gezamenlijk ingediend te worden door alle instellingen die de betrokken opleiding aanbieden. Als Vlaamse studenten willen we dat er geluisterd wordt naar onze bekommernissen en eisen bij de aanvraag en invoering van een tweejarige master.

Over de instellingen heen wordt vandaag druk overlegd. De voornaamste argumenten van de instellingen om een tweejarige master in de humane wetenschappen in te voeren zijn het vergemakkelijken van de internationale vergelijkbaarheid, studenten af te leveren die over meer gespecialiseerde kennis beschikken, om de studiedruk te verlagen en om aan meer kwalitatief onderzoek te kunnen doen. Of deze argumenten valabel zijn is voor VVS niet zeker. Deze argumenten dienen gestaafd te worden door objectief en onafhankelijk onderzoek.

2 PROBLEEMSTELLING

De studentenvertegenwoordigers van alle betrokken Vlaamse instellingen zijn steeds bereid geweest om met open geest de discussie over de studieduurverlenging aan te gaan. De studenten kunnen voor sommige opleidingen met een aantal argumenten voor studieduurverlenging instemmen mits voldaan is aan bepaalde voorwaarden. Zo moet bij de discussie steeds de globale context in rekening worden gebracht waarbij aandacht is voor de haalbaarheid, de wenselijkheid en de gevolgen van een tweejarige master voor elke betrokken opleiding.

Uiteraard impliceert dat ook dat studenten op Vlaams niveau volwaardig kunnen deelnemen aan het debat van de studieduurverlenging, wat vandaag met het overleg tussen decanen per opleiding onderling nauwelijks het geval is. Het is tijd dat er een bevraging van studenten komt, georganiseerd vanuit de instellingen zelf. Tot nu toe heeft enkel de faculteit Theologie van de K.U.Leuven dergelijke bevraging georganiseerd. Daarnaast moeten we vaststellen dat er te weinig cijfers voorhanden zijn en dat ook de doorstroom van informatie naar studenten te wensen overlaat. Hierdoor krijgen studenten het gevoel dat een tweejarige master hen van bovenhand wordt opgelegd, zonder dat dit eigenlijk noodzakelijk is.

Voor VVS is het noodzakelijk dat de invoering van een tweejarige master de kwaliteit ten goede komt, iets wat in dit debat onderbelicht is. Decanen van de betrokken opleidingen stellen dat het de facto niet om een studieduurverlenging gaat aangezien uit cijfers blijkt dat studenten nu reeds langer dan de vooropgestelde vier jaar studeren. De studenten kunnen zich maar moeilijk in deze argumentatie vinden aangezien door een studieduurverlenging tot vijf jaar de werkelijke studieduur nog wordt verlengd.

3 AANDACHTSPUNTEN EN EISEN

I GEBREK AAN VOORONDERZOEK

Er is nood aan betrouwbaar en geldig onderzoek dat inzicht geeft in de effecten van een studieduurverlenging bij studenten. Er dient betrouwbaar onderzoek te gebeuren naar studentenstromen opdat een analyse mogelijk is van de gebreken van de huidige eenjarige opleidingen en de verzuchtingen van de arbeidsmarkt. Dit kan bijvoorbeeld geschieden via een bevraging van alumni en bedrijfs wereld. Men mag echter niet evolueren naar een vermarketing van opleidingen, doch moet ook rekening gehouden worden

---

¹ Decreet betreffende de herstructurering van het hoger onderwijs in Vlaanderen (04 APRIL 2003) te raadplegen op <http://www.ond.vlaanderen.be/edulex/database/document/document.asp?docid=13425>

met de vraag wat de arbeidsmarkt verwacht dat studenten na het beëindigen van hun studies kennen en kunnen. Bovendien moeten ook de huidige instroom en uitstroom in kaart te worden gebracht.

Deze onderzoeken zijn nodig om de vereisten om te kunnen overgaan tot een studieduurverlenging te kunnen bespreken. De modaliteiten tot het aanvragen van een studieduurverlenging waar onderzoek naar nodig is zijn de leerresultaten van de opleiding, de personeelsbezetting, de onderwijs- en onderzoeksinfrastructuur en de financiële gevolgen. Wat betreft de leerresultaten van de opleiding is er nog steeds geen afdoende bewijs om te stellen dat de beoogde leerresultaten niet kunnen bereikt worden binnen de huidige studieomvang. In verband met de personeelsbezetting stellen we vast dat er nu reeds kritiek is op de manier waarop aan studie- en masterproefbegeleiding gedaan wordt, bij een uitbreiding van het aantal studenten die een masterproef schrijven is het dan ook meer dan noodzakelijk dat er meer aandacht gaat naar personeelsbezetting. Wat betreft infrastructuur dienen ook deze plannen au sérieux genomen te worden en dienen er voldoende garanties te zijn dat ook de praktische oplossingen zullen opgelost zijn vooraleer de tweejarige master te implementeren. Er is nood aan plannen om de bestaande onderwijsruimte, onderzoeksruimten en bibliotheken verder uit te bouwen.

De participatie van de studenten in het Vlaamse overleg blijft uit. De studenten die VVS vertegenwoordigt wensen geen deel uit te maken van een politiek opbod maar willen volwaardig deel uitmaken van het denkwerk dat tijdens het overleg wordt gepleegd. VVS pleit dan ook voor een studentenafvaardiging van VVS op elk overlegmoment dat plaatsvindt tussen de decanen alsook de formele goedkeuring dat de bovenstaande tekortkomingen binnen de bevoegde organen, waaronder VLIR, worden erkend en waarbij constructief wordt nagedacht over oplossingen. Bovendien dienen ook de studentenvertegenwoordigers op het niveau van de instellingen te worden betrokken bij de uitwerking van de capaciteitsplannen. Studenten zijn tenslotte lijdend voorwerp en hun inbreng is onontbeerlijk.

II VERHOUDING TUSSEN BACHELORS EN MASTERS

De uitwerking van een vernieuwd masterprogramma kan niet los gezien worden van de toekomstige opleidingen in globa. Bachelor- en masteropleidingen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Bachelors hebben een brede affiniteit, terwijl masters een veel specifiekere opzet hebben. Om de master te kunnen hervormen is ook de hervorming van de bachelor nodig. Ook bachelordiploma's zijn een volwaardig diploma waarmee men ofwel eenvoudig moet kunnen doorstromen naar een specifieke master ofwel mee terecht kunnen op de arbeidsmarkt. Er dient zowel over de kwaliteit van de bachelor als van de master gewaakt te worden en de kwaliteit van beide dient verbeterd te worden.

III NOOD AAN OMKADERING

De studieduurverlenging gaat gepaard met een uitbreiding van de capaciteit van de betrokken diensten en infrastructuur en dat zonder bijkomende financiële middelen. Dat impliceert dat tegen het ogenblik dat de opleidingen twee jaar worden, projecten op stapel moeten staan om die verhoogde studentenaantallen goed te kunnen verwerken. Instellingen moeten in het ingediende dossier dan ook aantonen dat die capaciteitsuitbreiding binnen de beperkte middelen geen probleem vormt op gebied van goede (onderwijs)ondersteuning en een kwalitatief onderwijsaanbod. Momenteel komt het studentenperspectief onvoldoende aan bod in deze capaciteitsplannen. Het is van primordiaal belang voor studenten dat de kwaliteit van het onderwijs niet achteruit gaat.

Aan capaciteit zijn drie aspecten verbonden waarmee rekening moet gehouden worden: onderwijs, sociale voorzieningen en infrastructuur. Een aantal capaciteitsplannen stellen dat de studieduurverlenging leidt tot een dalende onderwijsbelasting en dat er wegens licht stijgende studentenaantallen geen impact is op studentenvoorzieningen. Bijgevolg stellen er zich dan ook geen accommodatieproblemen, aldus deze instellingen. Of dit werkelijk het geval is, is nog maar de vraag volgens VVS. Studenten willen dat er rekening gehouden wordt met de extra kosten die dit voor de student meebrengt, en niet enkel wat de kosten voor de onderwijsinstelling zijn. Studenten zullen een jaar langer inschrijvingsgeld moeten betalen, een jaar later op de arbeidsmarkt terecht komen en een jaar extra boeken moeten kopen en huisvesting betalen. Er dient meer aandacht te gaan naar de praktische gevolgen van de studieduurverlenging. Interuniversitaire vakken mogen dan misschien wel inhoudelijk interessant zijn, daartegenover staan een aantal praktische moeilijkheden zoals mobiliteit, studentenvoorzieningen, bibliotheken, de toegang tot informatie en het gebruik van studentenrestaurants. Studenten moeten toegang krijgen tot de voorzieningen van de instelling waar ze vakken opnemen.

IV AANVAARDBAARHEID VAN STUDIEDUURVERLENGING: ROL VAN MANAMA'S, OPTIES EN DE LERARENOPLEIDING.

Een gratis studieduurverlenging kan en mag niet de uitkomst zijn van dit proces. De indaling van de lerarenopleiding en Manama's is naast financiële redenen ook van cruciaal belang in het beperken van de omvang van de studieduur. Indalende opties en

manama's dienen weloverwogen ingevoerd te worden. De studieduurverlenging vindt plaats zonder financiële middelen zodat een grondige verantwoording nodig is in het dossier hoe met evenveel personeel een extra jaar zal worden ingericht.

Er moet duidelijkheid komen omtrent welke rationaliseringsoperaties zullen doorgevoerd worden wat betreft reducties van opleidingsonderdelen en opties. Dit is noodzakelijk om te kunnen inschatten welke middelen men voor een verlenging kan vrijmaken. Voor VVS moet in iedere opleiding een ingedaalde optie lerarenopleiding worden ingebouwd alsook een algemene afstudeerrichting die al dan niet is gericht op onderzoek pur sang of praktijkgericht is. Wat betreft dit professionele spoor dient het duidelijk te zijn dat het blijft gaan om een academische opleiding, en dus bestaat uit een academische specialisatie die maatschappelijk gericht is. Ook in deze optie zal er voldoende aandacht voor onderzoek zijn.

In het debat van de indaling van de lerarenopleiding pleit VVS voor een dubbele organisatie, met name het aanbieden van de lerarenopleiding in haar aparte vorm voor zij-instromers en laattijdige beslissers alsook voor een ingedaalde versie die in alle tweejarige opleidingen voor hetzelfde aantal studiepunten wordt gerealiseerd. Voor VVS ligt het ideale aantal studiepunten dat kan indalen op 45. Een decreetswijziging, aangepast volgens de bredere nood van de lerarenopleiding, dringt zich dan ook op.

In verband met de verschillende opties en eventuele majoren en minoren dient er duidelijkheid te zijn over wat de precieze verwoordingen op het diploma zullen zijn. Voor studenten is het namelijk belangrijk wat er op het diploma staat. Er moet echter gewaakt worden over een wildgroei aan titulatuur. Indien afstudeerrichtingen opgenomen worden op het diploma wordt het ook effectief gevaloriseerd.

V DOORSTROMING EN INTERDISCIPLINARITEIT

Een grote aantrekkelijkheid van éénjarige masteropleidingen is dat studenten de mogelijkheid hebben om op twee jaar tijd twee verschillende masterdiploma's te behalen en op die manier een zekere interdisciplinaire vorming door studiekeuze te kunnen genieten. Het aanboren van dat extra domein en de opportuniteit van twee diploma's mag geen reden zijn om objectief verantwoorde studieduurverlenging tegen te houden. In de ontwikkeling van tweejarige programma's moet wel aandacht zijn voor doorstroomclusters binnen de huidige éénjarige opleidingen die door studenten geregeld worden gekozen zodat aangepaste tweejarige programma's de interdisciplinaire studiekeuze van de studenten kunnen incorporeren. Bovendien dient er aandacht te gaan naar voorbereidingsprogramma's en schakelprogramma's om de instroom te vereenvoudigen. Het is noodzakelijk dat studenten een voldoende aantal keuzemogelijkheden behouden. De student moet beschikken over een gediversifieerd aanbod waardoor de student zichzelf ten volle kan ontplooiën. Het behalen van een bijkomend diploma moet zich weerspiegelen in een meerwaarde op de arbeidsmarkt.

VI INTERUNIVERSITAIRE COMPONENT

Er dient rekening gehouden te worden met studenten die modules of vakken, al dan niet verplicht, opnemen aan een andere instelling. Een doorgevoerde rationalisatie mag niet afgewenteld worden op de student. Daarom moet men rekening houden met de specifieke noden van deze studenten. Randvoorwaarden zoals mobiliteit, communicatie, examenplanning, begeleiding, wijze van examineren mogen niet verwaarloosd worden. Het moet voor studenten duidelijk zijn wanneer welke vakken aan welke instelling gedoceerd worden. Daarbij is het belangrijk dat studenten op voorhand geïnformeerd worden over de verschillende werkwijze van de instellingen.

Collegeroosters dienen zo veel mogelijk op elkaar afgestemd te worden, zeker voor verplichte vakken dient dit het geval te zijn. Daarbij dient er ook aandacht te gaan naar het clusteren van vakken die inhoudelijk op elkaar aansluiten. Op die manier worden studenten niet nodeloos belast met het heen en weer reizen naar de campus en is er tijd om aan papers en de masterproef te werken. Dit is organisatorisch geen sinecure, daarom is het belangrijk voldoende communicatiemiddelen te voorzien tussen de administraties onderling, en naar studenten toe. Zoals reeds eerder aangehaald dient voldoende omkadering voorzien te worden voor deze studenten zoals toegang tot het studentenrestaurant en tot de bibliotheek. Bovendien dienen ook de kosten verbonden aan deze studentenmobiliteit zo veel mogelijk gedrukt worden.

VII TIMING

VVS kan niet instemmen met de indiening van dossiers in 2010 zolang op bovenstaande bedenkingen geen duidelijke antwoorden in de ingediende dossiers zijn geformuleerd. Bovendien is het gebrek aan studentenparticipatie binnen de huidige overlegstructuren een pijnpunt dat onmiddellijk moet worden aangepakt, gezien de lopende onderhandelingen. VVS vindt het bovendien ongehoord dat studenten die vandaag reeds een studiekeuze hebben gemaakt en een bepaald traject volgen, de studietijd incalculerend, het

slachtoffer kunnen worden van een onvoorziene studieduurverlenging. Een verlenging kan voor VVS pas ingaan voor studenten die volgend jaar starten te studeren mits zij in het studieaanbod al voldoende geïnformeerd worden over die nakende verlenging.

Daarom dient er voldoende aandacht te gaan naar communicatie naar studenten en administratie. Indien de administratie niet klaar is, zullen studenten daarvan het slachtoffer zijn. VVS wenst dat alle opleidingen die overgaan tot een studieduurverlenging dit gezamenlijk doen. Bovendien dient de invoering van een tweejarige master te gebeuren tijdens het academiejaar 2013-2014 zodat studenten bij het aanvatten van hun hogere studies weten hoeveel jaar hun opleiding zal duren. Studenten die beginnen aan hun bachelor dienen geïnformeerd te worden over het feit dat hun master uit twee in plaats van één jaar zal bestaan. Ook voor de ouders van deze studenten is het noodzakelijk dit te weten om een beter inzicht te hebben in hun eigen financiële situatie.

4 ACADEMISERENDE OPLEIDINGEN

Ook bij sommige academiserende opleidingen bestaat reeds enige tijd een verzuchting om te evolueren naar vijf jaar. De eventuele eisen die vandaag vanuit het beroepsveld reeds worden gesteld, aangevuld met de academische eisen die bijkomstig worden verwacht, maakt de organisatie van de opleidingen binnen vier jaren vaak zeer moeilijk. Bovendien is de werklust voor de studenten binnen sommige opleidingen dermate gegroeid dat dit de feitelijke studieduurverlenging in de hand werkt.

Deze discussie bevindt zich wel in veel beperktere mate op Vlaams niveau en er is nog maar weinig overleg tussen de instellingen. Bovendien lossen sommige instellingen bovenstaande problemen vandaag al op door het installeren van postgraduatoren voor studenten die diepere vorming wensen. Dat systeem lijkt goed te werken en de vraag kan dus gesteld worden of een dergelijk systeem als alternatief voor een algemene studieduurverlenging niet kan werken.

5 CONCLUSIE

Studenten kunnen slechts instemmen met een studieduurverlenging indien voldaan is aan onderstaande aandachtspunten en eisen. Er kan slechts overgegaan worden tot een verlenging van de studieduur indien dit voor de specifieke opleiding noodzakelijk is en de kwaliteit ten goede komt. Om over te gaan tot een studieduurverlenging moet het noodzakelijk zijn dat de voorgeschreven competenties en kennis niet gehaald worden binnen de huidige vooropgestelde termijn van vier jaar.

- Er dient betrouwbaar onderzoek te gebeuren naar studentenstromen opdat inzicht mogelijk is in de gebreken van de huidige eenjarige opleidingen en wat de verzuchtingen van de arbeidsmarkt zijn.
- VVS pleit voor een studentenafvaardiging op elk overlegmoment, zowel op Vlaams niveau als op instellingsniveau.
- Om de master te kunnen hervormen is ook de hervorming van de bachelor nodig.
- Er dient meer aandacht te gaan naar de praktische modaliteiten van een mogelijke studieduurverlenging. Er dient rekening gehouden te worden met de gevolgen voor het onderwijs, de sociale voorzieningen en infrastructuur. Voor al deze modaliteiten dient een oplossing te worden voorzien vooraleer over te gaan tot implementatie van de tweejarige master.
- Indalende opties en manama's dienen weloverwogen ingevoerd te worden. Voor VVS moet in iedere opleiding een ingedaalde optie lerarenopleiding worden ingebouwd alsook een algemene afstudeerrichting die al dan niet is gericht op onderzoek pur sang of praktijkgericht is.
- Wat betreft de indaling van de lerarenopleiding pleit VVS voor een dubbele organisatie, met name het aanbieden van de lerarenopleiding in zijn aparte vorm voor zij-instromers en laattijdige beslissers alsook voor een ingedaalde versie die in alle tweejarige opleidingen voor hetzelfde aantal studiepunten wordt gerealiseerd. Voor VVS ligt het ideale aantal studiepunten dat kan indalen op 45.
- In verband met de verschillende opties en eventuele majoren en minoren dient er duidelijkheid te zijn over wat de precieze verwoordingen op het diploma zullen zijn.
- Er moet aandacht zijn voor voorbereidingsprogramma's en schakelprogramma's.
- Het is noodzakelijk dat studenten er een voldoende aantal keuzemogelijkheden op nahouden.
- VVS wenst dat alle opleidingen die overgaan tot een studieduurverlenging dit gezamenlijk doen.

De invoering van een tweejarige master dient te gebeuren tijdens het academiejaar 2013-2014. Voor de opleidingen geschiedenis, criminologische wetenschappen, economische wetenschappen, politieke wetenschappen en communicatiewetenschappen is aan deze vereisten niet voldaan.

De discussies binnen toegepaste taalkunde en handelswetenschappen staan nog in de beginfase. Zij kunnen volgens VVS echter niet losgekoppeld worden van de discussie binnen aanverwante domeinen in de universiteiten. Met het oog op voldoende

differentiatie en duidelijke profilering naar de toekomst toe, is het zelfs van cruciaal belang dat de interactie tussen het debat op de hogescholen en de universiteiten bestaat.

Voor de industriële wetenschappen bestaat tevens de wens om naar tweejarige masters te evolueren gezien enerzijds de academische druk van het academiseringsproces gestaag groeit en anderzijds het beroepsveld vragende partij is voor een nog verder doorgedreven professionalisering van de studenten. Ook de groeiende internationalisering van deze opleiding en beroepsmogelijkheden liggen mee aan de basis omtrent de discussie van studieduurverlenging bij de industriële wetenschappen.